

Veldbiologisch jaarverslag 2022
KNNV Alkmaar - Den Helder

Inhoud

H1 Inleiding.....	3
H2 Mossen.....	4
H3 Nachtvinders	9
H4 Insecten.....	15
H6 Paddenstoelen	18
H7 Planten	19
H8 Strand.....	36
H9 IJsvogels.....	38
H10 Bioblitz De Groene Oase	39

H1 Inleiding

Het jaar 2022 begon met veel restricties. Naarmate het jaar vorderde werd er gelukkig meer mogelijk. Daarom lukte het weer om lekker veel te natuur in te gaan. Er waren afgelopen jaar weer talloze excursies, waarbij we ons onder andere richtten op planten, mossen, strand, paddenstoelen en insecten. Verder werd er genachtvlinderd en de ijsvogels werden gemonitord.

Dit alles leidde weer tot een grote hoeveelheid waarnemingen, die inmiddels allemaal digitaal zijn opgeborgen in de systemen van Waarneming.nl en NDFV Verspreidingsatlas.

In dit jaarverslag een proeve van al dat moois dat we tijdens excursies en daarbuiten zijn tegengekomen. Veel lees- en bladerplezier. Hopelijk nodigt dit jaarverslag uit om zelf ook weer naar buiten te gaan en te genieten van de rijke natuur in onze omgeving!

H2 Mossen

De Hoep

De eerste excursie van dit seizoen vertrok vanaf de Hoep. We maakten een korte ronde door het duinbos aan de zuidzijde van het parkeerterrein. We begonnen bij een grote groeiplaats van boompjesmos. De soort was van deze plek bekend, maar de groeiplaats lijkt zich flink uit te breiden.

Op stam en takken van een paar eiken vonden we algemene korstmossen als gewoon purperschaaltje, gewoon schildmos en melig takmos.

Een opstand van hoog opgegroeide kardinaalsmuts was interessanter. Het was er vrij vochtig, wat aangenaam was voor levermossen. Dwergwratjesmos was rijk aanwezig, samen met bleek boomvorkje, helmroestmos en gewoon schijfjesmos. Verder stond er veel haarmuts op de stammen. Daar zaten vast interessante soorten tussen, maar niet op naam te brengen, omdat er nog geen sporenkapsels te zien waren. Verder stond hier veel vliermos.

Tenslotte bekeken we wat soorten die op de grond groeien, zoals klein en groot duinsterretje, groot rimpelmos en gewoon smaragdsteeltje.

Het was een leuke start van het mossenseizoen.

NHD Diederik

De excursie op veertien oktober startte vanaf de parkeerplaats Diederik, aan de rand van het Noordhollands Duinreservaat. We bezochten één van de rijkste kilometerhokken van het duingebied hier. Er zijn op dit stuk al meer dan honderd verschillende soorten gevonden. Ook tijdens de excursie troffen we aardig wat soorten aan. Uiteindelijk stond de teller op 44 mossen en 25 korstmossen.

Enkele typerende soorten van het kalkrijke duin hier zijn onder andere rozetmos en getand knikmos. Ook vonden we hakig kronkelbladmos en duintrapmos. Verder waren pluimstaartmos en glanzend etagemos aanwezig. Een leuke vondst was groot laddermos met sporenkapsels. Dat kom je weinig tegen, of misschien kijken we er te vaak overheen.

Onder de korstmossen troffen we onder andere kauwgommos en gewoon schorsmos. Op de bodem vonden we zeven verschillende soorten cladonia's, waaronder duinbekermos.

Naast veel mossen vonden we ook veel paddenstoelen. Alles bij elkaar een leuke excursie!

boompjesmos

mosoortje op duinsterretje

pluimstaartmos

Noordhollands Duinreservaat

Het was best wel fris op 11 november. Toch was er een leuke opkomst om weer een rondje door de duinen te maken. We vertrokken vanaf de parkeerplaats aan de Oldenborgweg. In het open duin vonden we al snel groot en klein duinsterretje en algemene soorten als gewoon gaffeltandmos, gewoon laddermos en zandhaarmos. Hiertussen groeiden maar liefst zeven verschillende Cladonia soorten, waaronder sierlijk rendiermos en frietzakbekermos.

Verder vonden we karakteristieke soorten voor kalkrijke duinen, zoals kalksmaltandmos, groot vedermos en hakig kronkelbladmos. Tenslotte is het duintrapmos het vermelden waard.

We doken nog even een bosje in, wat soorten als soorten als helmroestmos en boomsnavelmos opleverde. Een paar takken waren mooi begroeid met melig takmos en eikenmos.

In totaal kwamen we zo'n vijfenveertig verschillende mossen en korstmossen. Ruw heidestaartje en duintrapmos waren volgens de NDFF Verspreidingsatlas nog niet bekend uit het betreffende kilometerhok.

kalksmaltandmos

duintrapmos tussen gewoon gaffeltandmos

melig takmos

H3 Nachtvinders

John van Roosmalen volgt al jaren de nachtvinders in het Noord-Hollands Duinreservaat. Hieronder delen uit zijn interessante jaarverslag:

Mijn activiteit met nachtvindereen was in 2022 iets groter dan in 2021. Hieronder een overzicht van de belangrijkste monitoringsactiviteiten van 2022 in vergelijking met de afgelopen jaren.

	2019	2020	2021	2022
Op licht, op laken	21	20	10	15
Op licht, LED-emmer	-	9	7	9
Op smeer	19	22	18	24

Wat mij betreft gaat 2022 in de boeken als een tamelijk vlak jaar met een paar plussen en minnen:

Plussen

- 3 vangnachten op licht met laken met meer dan 200 soorten. Dat was in mijn gegevens vanaf 2013 alleen ook het geval voor 2015 en 2020.
- Meer soorten in LED-emmer. In 2022 zaten er 165 verschillende soorten nachtvinders in en om de LED-emmer, tegen 123 in 2020 en 101 in 201, aanzienlijk meer dus.

Minnen

- Koud voorjaar met weinig vangnachten op licht en de weinige vangnachten hadden weinig vlinders en weinig soorten.
- Weinig vlinders op smeer. Het meest zorgelijk zijn de najaarssoorten, mogelijk als gevolg van de droogte/warmte van de afgelopen jaren. Het dieptepunt was één vlinder op smeer, op 31 oktober 2023 en feitelijk kende oktober een hele serie slechte smeeresultaten.

Nieuwe soorten en opvallende waarnemingen

In de lijst van waarneming.nl staan voor 2022 13 nieuwe soorten voor het NHD. Het totaal aantal soorten waargenomen nachtvinders in het NHD in de waarneming.nl database staat eind december 2022 op 1458 soorten. Hieronder een aantal nieuwe soorten waarbij ik betrokken was en een paar bijzondere waarnemingen.

Grote boomspanner - *Triphosa dubitata*

Op 12 april 2022, relatief vroeg in het jaar dus, had ik samen met Marcel Kok een avond smeren en lichten gepland in het bos in de binnenduinrand bij Egmond Binnen, een locatie waar ik al eerder nieuwe soorten voor het NHD trof. De smeer viel tegen, maar op licht (twee Skinnervallen met kwikdamplampen) kwam de grote boomspanner - *Triphosa dubitata*. Marcel herkende hem als eerste aan zijn roze zweem over de vleugels. Al vele jaren hoopten we op deze soort voor het NHD en nu zat die zomaar ineens in de eierdozen van een van onze vallen.

Wit spannertje - *Asthena albulata*

Een soort waar we niet zo verdacht op waren is het wit spannertje - *Asthena albulata*. Het wit spannertje heeft echter in 2022 meerdere plekken in Noord Holland toegevoegd aan het verspreidingsgebied. Zo waren er waarnemingen in Huizen, Naarden, Hilversum, Amstelveen, Amsterdam, Amsterdamse Bos, Waterland, Wormerveer (nog niet bevestigd), Purmerend en Texel en dus ook in het Noordhollands Duinreservaat. De vlinder vliegt in twee generaties en er waren ook in twee periodes waarnemingen. De eerste voor het NHD was op 28 april 2022 bij Bergen, een waarneming op zicht overdag. Zelf zag ik de vlinder in de tweede periode, op 19 juli 2022 op licht, ook bij Bergen, in gezelschap van een aantal mede-nachtvlinderaars.

Kleine wasmot - *Achroia grisella*

Dezelfde 19 juli 2023 (een van de nachten in 2022 met meer dan 200 soorten) leverde op de lakens bij Bergen nog een nieuwe soort op voor het NHD, de kleine wasmot - *Achroia grisella* een redelijk onopvallende grijze kleine vlinder met een afgeplat geel kopje. Het is op zich geen zeldzame vlinder. De larven kunnen onder andere van bijenwas leven, daarmee is het geen populaire soort.

Bruine haakbladroller- *Ancylis tineana*

De bruine haakbladroller - *Ancylis tineana*, die als zeldzaam te boek staat, zat op een mooie avond in augustus (12 augustus 2022, een van de drie nachten in 2022 met meer dan 200 soorten) ineens op het laken. De soort is goed herkenbaar en zo konden wij ons meteen verheugen dat we een nieuwe soort voor het NHD hadden aangetroffen van dit leuke groepje bladrollers. Later in het jaar dook er ook een exemplaar in Den Helder op.

Vroege eikenuil *Xanthia ruticilla*

Niet nieuw, wel opvallend voor 2022, is de vroege eikenuil - *Xanthia ruticilla*, een van de weinige soorten die het wel goed deden op smeer in 2022. Het is bovendien een soort die in NL hoofdzakelijk in het NHD voorkomt. In onderstaande Figuur 5 een plaatje van waarneming.nl met het aantal waargenomen exemplaren per jaar. Dit is van alle waarnemingen van alle waarnemers, ongeacht of ze op zicht, licht of smeer zijn, voor heel Nederland. De waarnemingen op smeer in het NHD vormen echter de hoofdmoot. Er is een aanzienlijke toename te zien de afgelopen jaren, met het voorlopige hoogtepunt in 2022. Op 8 april 2022 troffen we 140 exemplaren aan op de smeerronde, ruim 40% van het totaal aantal vlinders die avond. Vorig jaar was 70 exemplaren de grootste waarneming. Buiten het NHD is 12 exemplaren het maximaal aantal exemplaren van een waarneming.

Invasie van de prachtbeer - *Utetheisa pulchella*

Een andere opvallende gebeurtenis in nachtvlinderland in 2022 was eind oktober de invasie van de prachtbeer - *Utetheisa pulchella*. Deze trekvlinder uit het zuiden had al eens eerder het NHD weten te vinden. In 2022 was sprake van een substantiële invasie en werden meerdere exemplaren waargenomen. Ik had het geluk er ook een te vinden. Zo laat in het najaar maakten de vlinders dankbaar gebruik van bezemkruiskruid als nectar-verschaffer, wat tamelijk massaal voorkomt op sommige plaatsen in het open duin.

Bleke esdoornstelmtot - *Caloptilia honoratella*

Niet nieuw voor het NHD (één eerdere waarneming in 2019), wel een (nog) zeer zeldzame soort en een soort die ik nog niet eerder had gezien, bleke esdoornstelmtot - *Caloptilia honoratella*. De laatste jaren verspreid enkele waarnemingen over Nederland, meerdere in Zuid-Limburg.

Blauwvleugeluil - *Peridroma saucia*

2022 had een aantal periodes van warme zuidelijke stromen, waarin relatief veel trekvlinders Nederland bereikten. Ook de blauwvleugeluil - *Peridroma saucia* was goed vertegenwoordigd, tussen 12 augustus 2022 en 17 oktober 2022 deed ik zes waarnemingen van in totaal negen exemplaren.

Tijmvedermot - *Merrifieldia Leucodactyla*

In 2022 voor de eerste keer in de LED-emmer. Na het loslaten uit de LED-emmer liet de vlinder zich nog even in de vegetatie fotograferen.

Bron tekst en foto's:
Waarnemersverslag Nachtvinders 2022
PWN Noordhollands Duinreservaat
Copyright © 2022 John van Roosmalen

H4 Insecten

Dijkje Kleimeer

Het dijkje op de overgang van het recreatiegebied Geestmerambacht en de Kleimeer is een bekende plek om vogels en paddenstoelen te kijken. Maar ook voor insecten is het dijkje erg leuk. Het startpunt van de insectenexcursie van 23 april was de uitkijkeuvel. Aangezien er aan de andere kant van de plas ook een uitzichtheuvel ligt, zorgde dat voor wat verwarring. Gelukkig lukte het Hans om ons te vinden. Overigens was Hans al druk bezig geweest om bij de 'verkeerde' heuvel allerlei bijtjes te verzamelen. Om verwarring te voorkomen zijn deze niet verder in het verslag opgenomen. Wel noemenswaardig is de weidebij – *Andrena gravida* die hij daar vond, die in onze omgeving zeldzaam is. In totaal konden er uiteindelijk meer dan zestig soorten op naam worden gebracht!

De temperatuur was goed en de begroeiing zorgde voor wat beschutting. Dit maakte dat veel soorten zich goed lieten zien. Er vloog een vers exemplaar van het landkaartje in voorjaarsvorm. De vlinders hebben dan veel meer oranje dan de vlinders die in de zomer verschijnen. Verder werd er een tiental verschillende soorten zweefvliegen werden op de foto gezet, waaronder de gewone korsetzweefvlieg en de enkele bandzweefvlieg. Onder de wantsen waren onder andere de variabele dwergschaduwwants en het tweedoornsmalijf aanwezig.

En dan de bijen. Er vloog van alles. De opvallendste was misschien de grijze zandbij. Een grote soort, die onder andere bij molshopen is te vinden. Het roodbuikje en de grasbij zijn algemene soorten. We troffen ook een grote koekoekshommel. Verder vlogen er veel wespbijen. Zo in het veld lastig op te naam te brengen. Hans heeft een aantal soorten meegenomen om thuis op naam te brengen. Achterin deze nieuwsbrief de foto's. De volgende soorten die in veld op naam zijn gebracht, zijn door Hans niet bevestigd: gewone kleine wespbij - *Nomada flavoguttata*, smalbandwespbij - *Nomada goodeniana* en gewone dubbeltand - *Nomada ruficornis*.

grote schermbloemboorvlieg

gouden wilgenaardvlo
foto: Wim de Groot

gewone witvlekmot, foto Wim de Groot

Op 21 mei bezochten we de Groene Oase. Dit jaar heeft onze KNNV-afdeling dit gebied geadopteerd. Door middel van excursies en individuele bezoeken wordt de biodiversiteit in beeld gebracht. Nu waren de insecten aan de beurt. En dat bleek best wel interessant. Direct al bij de start vonden we van alles en nog wat. Er zaten roodkopvuurkevers op de planten. De boterbloemen zaten vol kleine parelmotten en uit het kleeftkruid kwam een kleeftkruidgraafwants tevoorschijn, wat gelijk maar de soort van de dag werd.

Verder wisten we weer aardig wat vliegen en zweefvliegen op naam te brengen. We kwamen verschillende langpootmuggen tegen en op het pleehuisje zat een schorsmarpissa een vlieg te nuttigen. Een van de laatste soorten was de pinksterbloemlangsprietmot, waarmee we op zo'n 85 soorten kwamen! Voor insecten is de Groene Oase dus zeker een interessant gebied!

groene bladsnuitkever op de lens

schorsmarpissa met sappige vlieg, foto Wim de Groot

Noorderneg

Het natuurgebiedje de Noorderneg, in de westflank van Heiloo heeft kruidenrijk grasland en zonnige zomen. Daar komen veel insecten op af. Op 12 juni brachten we een bezoek aan het gebied.

Naast verschillende dag- en nachtvlinders, waaronder de fraai ogende agaatvlinder en sprinkhanen, als kustsprinkhaan en gewoon spitskopje vonden we verschillende interessante vliegen. Bijvoorbeeld de vliegje *Rivellia syngenesiae*, dat een duidelijk herkenbare tekening op zijn vleugels heeft. Vorig jaar werd deze soort ook in het gebied waargenomen.

Bij het insectenhotel vlogen enkele hongerwespen. Deze parasiteren op de bijtjes die in het insectenhotel hun broedsel hebben gedeponerd. Verder vonden we maar liefst negen verschillende wantsensoorten, waaronder de bruine prachtblindwants, de zwarte capsus en de (schitterende) kleurige eikenblindwants. De Noorderneg was een interessant gebiedje om te onderzoeken.

agaatvlinder

groot dikkopje

Phania funesta foto: Erwin van Saane

hongerwesp onbekend - *Gasteruption spec.*

H6 Paddenstoelen

Uit een verslag van Martijn Oud van de Paddenstoelenwerkgroep De Noordkop:

Schrale graslanden behoren tot de meest begeerde biotopen van Nederland. Dat is al langer bekend bij vele natuurliefhebbers maar tot nu toe werd er maar weinig naar omgekeken. Dat blijkt weer met de "ontdekking" van een bijzonder, maar slechts klein deel van een dijk, waarvan we de naam maar niet noemen vanwege de vele bijzondere graslandpaddenstoelen. De exacte ligging van dit stuk dijk moet niet worden rond gebazuind, omdat onverantwoord bezoek op de loer ligt. De discussies over de stikstofproblematiek ten spijt zijn er gelukkig toch nog enkele zeer kleine oppervlaktes grasland te vinden waar, door wat voor oorzaak ook, zeer bijzondere graslandpaddenstoelen kunnen worden gevonden.

Wasplaten worden ook wel de orchideeën onder de paddenstoelen genoemd. Waar ze voorkomen komen er in hun slibstream ook zeldzame knotszwammen en satijnzwammen voor. Dat hebben we tijdens de excursie van afgelopen zaterdag meermalen ondervonden. Prachtige grote clusters van de Rookknotszwam (*Clavaria fumosa*) en Wormvormige knotszwam (*Clavaria fragilis*) werden er aangetroffen. De excursie was dit jaar op eind oktober gepland maar dat is eigenlijk wat te vroeg voor een aantal wasplaatsoorten, hoewel de excursielijst van afgelopen zaterdag iets anders suggereerd! De novembermaand wordt gezien als maand bij uitstek voor de graslandpaddenstoelen. We misten nu soorten als de Prachtwasplaat (*Hygrocybe aurantiosplendens*), de Ruwsporige knotszwam (*Clavaria atrofusca*) en de Zwartbruine knotszwam (*Clavaria pullei*).

H7 Planten

Duingebied

De eerste excursie van het seizoen voerde naar het duingebied ten zuiden van de Woudweg. Daar was het erg droog. Toch waren veel duinsoorten gelukkig goed herkenbaar aanwezig. Soorten als kandelaartje en zandhoornbloem waren al uitgebloeid, terwijl pijpbloem en walstrobremraap net boven de grond kwamen. Uiteindelijk wisten we meer dan negentig soorten op naam te brengen!

De veldhondstong stond net in bloei, wat een fraai gezicht is. Ook de welriekende salomonszegel is een fraaie verschijning.

Van de grassen waren onder andere zachte, ijle en zwenkdravik aanwezig. Lager bij de grond vonden we vroege haver en zanddoddegras. Een leuke vondst was het ruw gierstgras.

In het duingrasland vonden we verder soorten als gewone vleugeltjesbloem, ruw vergeet-mij-nietje en duinroos.

Naast wilde kamperfoelie vonden we ook rode kamperfoelie. Over de verspreiding van deze soort zegt de Verspreidingsatlas: Zeldzaam in Zuid-Limburg. Ingeburgerd in de Hollandse duinen. Elders soms verwilderd.

Boekelermeer

Het bedrijventerrein Boekelermeer herbergt naast veel grote 'dozen' ook een aantal natuurontwikkelingsterreintjes. Op 17 mei bezochten we zo'n terreintje, aangelegd tegen de kade van de Ringsloot. De vegetatie was te typeren als vochtig hooiland, met een aantal interessante soorten. Zo stonden er al aardig wat rietorchissen in bloei. Daartussen een vleeskleurige orchis. Ook stond er zomerbitterling, dwergzegge, stijve ogentroost en kruipwilg. We vonden grote en kleine ratelaar en er was discussie over een zegge die uiteindelijk hazenzegge bleek te zijn. Verder vermeldenswaardig is dat we de ondersoort *Dubia* vonden van het veelkleurig vergeetmijnietje. Uiteindelijk vonden we meer dan 85 soorten.

Bergen Zuid

Op 24 mei liepen we een rondje rond het voormalige Ursulinenklooster, langs zuidrand van Bergen. Een divers gebied met bloemrijke bermen, oevers, een stukje natuurontwikkeling en wat stedelijk gebied. We bezochten ook de oude kloostertuin.

Het gebied bleek verrassend rijk aan planten. We bleven nieuwe vondsten doen. Uiteindelijk kwam de teller boven de 160 soorten! Een aantal soorten was waarschijnlijk verwilderd uit aanplant of uitzaai. Zo vonden we in de kloostertuin een bijzonder torkruid. Misschien beverneltorkruid, of varkenskerveltorkruid.

Zwanenwater

Een bezoek aan het Zwanenwater in juni is altijd een feest. En speciaal wanneer het weer ook nog mee zit. We hadden op 7 juni dus geluk. Alles stond mooi in bloei, dus soms was het langer stilstaan dan wandelen tijdens de excursie. Vlak langs het pad lieten bijenorchis, rietorchis, grote keverorchis en welriekende nachtorchis zich van dichtbij fotograferen.

In de vochtige duinvalleien veel paddenrus, moeraskartelblad, veenpluis en moerasvaren. Een verrassing was het moeraszoutgras dat we op één locatie vonden.

Vaste plekken om even stil te staan zijn de groeiplaatsen van grote boterbloem, gagel, ronde zonnedauw en moeraslathyrus. De galigaan lijkt zich langzaam wat uit te breiden. De forse planten zijn soms meer dan twee meter groot! Verder stond de wateraardbei er opvallend mooi bij. Wat een prachtige bloemen komen daar aan.

Verder hebben we flink gezocht naar maanvaren en addertong. Maanvarentjes werden er helaas niet gevonden. Addertong stond er wel. Door alle regen stond het er fris bij.

ronde-zonnedauw

moeraswederik

gagel

bijenorchis

Westert, Egmond Binnen

Het was een mooie avond, op 14 juni. We bezochten eerst de Adelbertusakker, waar o.a. de zwarte toorts mooi in bloei stond. In de duinrel langs de Sint Adelbertusweg vonden we watergras, groot moerasscherm en witte waterkers. Vervolgens op zoek naar de blauwe bremraap. Deze werd gevonden in het duinlandjesgebied. De terugweg leidde door het vochtige grasland, met soorten van vochtige duinvalleien. Hier vonden we onder andere parnassia, moeraswespenorchis, gevleugeld hertshooi, ruw walstro en rode waterereprijs. Een leuke soort is verder de borstelbies. De waterranonkel die we tegenkwamen werd door Jos mee naar huis genomen. Het bleek de kleine waterranonkel te zijn. Verder stond er veel gele maskerbloem. Deze is waarschijnlijk aan komen waaien uit de heemtuin van de Wielenmaker.

Stadsnatuur Alkmaar

Steeds meer plantensoorten weten het stedelijk gebied te waarderen. Op 21 juni maakten we een stedelijk rondje, waarbij we de kademuur van het Afgesneden Kanaalvak bekeken en een aantal straten aflieden, waaronder een paar in de Spoorbuurt. Het was weer verrassend wat we allemaal tegenkwamen.

Een aantal jaar terug waren kransmuur en kransgras nog nieuwkomers in de stad. Inmiddels hebben ze zich flink verspreid en kom je ze algemeen tegen. Ook het baardgras gaat waar waarschijnlijk deze kant. We kwamen hem op een paar plekken tegen. Sipke vond verder een exemplaar van het rood herderstasje. Ook een soort die bezig is aan een opmars. Op de kademuur stonden naast steenbreekvaren en wijfjesvaren ook exemplaren van een kweekvorm van kattenkruid. De moederplanten stonden in plantenbakken op de kade.

rode ganzenvoet

kaal knopkruid

baardgras

stijf straatliefdegras

Rondje rond de kerk in Heiloo

Het was weer een mooie avond, de 28^e. We brachten een bezoek aan het centrum van Heiloo en bekeken daar de plantengroei tussen de straatstenen en op het muurtje rond de kerk. Bij de start van zo'n excursie denk je, wat valt hier nu voor leuks te zien, maar als we eenmaal bezig zijn loopt de teller toch elke keer weer snel op en worden er best wel leuke soorten gevonden.

Zo bleek het muurtje rond de kerk zeer rijk aan varens te zijn. Naast mannetjesvaren en eikvaren vonden we zachte muurvaren, steenbreekvaren, smalle ijzervaren en heel veel tongvarens. Alles stond er goed bij, dankzij de buitjes die af en toe vallen.

Tussen de straatstenen waren kransmuur en kransgras weer paraat, vergezeld door groene naalbaar, vroege haver en veel langbaardgras. Een leuke vondst was het klein vogelpootje dat we voor het theater de Beun vonden.

Verder in de straten rond het centrum veel 'gardenescapes', zoals vroege wolfsmelk en verschillende geraniumsoorten. Op een oprit vonden we liggende klaver. In enkele net aangelegde groenvakken stonden meldes en ganzenvoeten en kwamen de eerste hanenpoten in bloei. Uiteindelijk kwamen we op meer dan 110 verschillende soorten. Een overzicht achterin deze nieuwsbrief.

tongvarens

mannetjesvaren

Nachtegalenpad

Zo op de overgang van duinen naar binnenduinrand is het leuk planten speuren. Vooral in Egmond, waar een uitgebreid tuintjesgebied ligt. Het werd op 5 juli dan ook een lange lijst met waarnemingen: meer dan 160 soorten!

Op vochtige delen werd onder andere moeraswalstro, gewone waternavel en waterpunge gevonden. Wat hoger en droger stonden soorten als stinkende ballote, grote tijm, duinfakkelgras, kromhals en veldhondstong. Verder is de Hongaarse raket het vermelden waard.

Dit type duinlandschap wordt ook wel het Zeedorpenlandschap genoemd. Doordat de duinen rond kustdorpen honderden jaren kleinschalig werden gebruikt voor akkerbouw, geitenweidjes, winnen van helm, e.d. is er een rijk gevarieerde plantengroei ontstaan, met onder andere verschillende silene- en bremraapsoorten.

tuintje met langs de rand
avondkoekoeksbloem.

waterpunge

Groene Oase

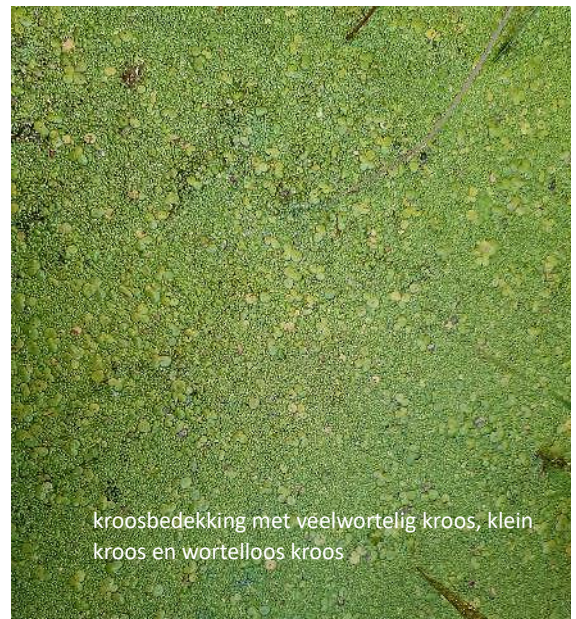
Op 12 juli stond een bezoek aan de Groene Oase op het programma. Dit jaar onderzoekt de KNNV de soortenrijkdom van dit voedselbos in ontwikkeling. Vanavond waren de planten aan de beurt. Tijdens eerdere bezoeken was al opgemerkt dat de vegetatie nog niet zeer soortenrijk is. Dit heeft te maken met de grondslag (voedselrijke grond) en het beheer dat niet specifiek op ontwikkeling van botanische waarden is gericht. De plantengroei is er over grote delen flink ruig.

Er groeit veel dijkviltbraam en verder algemene soorten als akkerkool, duizendblad, herik en slijpladige ooievaarsbek.

Een aantal waterplanten in de waterloop langs het terrein is wel het vermelden waard. Zo werd zannichellia gevonden, naast smalle waterpest en schedefonteinkruid, haarfonteinkruid en grof hoornblad.

Heilooerbos en Baafjespolder

Op 9 augustus ging de excursie door een stukje Heiloer Bos naar het wandelpad door de Baafjespolder. Het was een mooie avond en ondanks de droogte vonden we zo'n honderdtwintig verschillende soorten. Hiervan was pijptorkruid, dat in de oever groeide misschien de meest bijzondere soort. Op het water dreven verschillende soorten kroos. Verder waren er meer water- en oeverplanten te bewonderen. Het totaaloverzicht zit achterin deze nieuwsbrief.

kroosbedekking met veelwortelig kroos, klein kroos en wortelloos kroos

pijpkruid, mooi in bloei

gewone waterbies, heen en moeraswalstro

Hondsbossche Zeewering en duinen

Aan de zeezijde van de Hondsbossche Zeewering is een aantal jaar terug een duingebied met strand opgespoten. In een poging om de natuurwaarden van het strand te verhogen is vorig jaar het project 'Het groene strand' gestart. Betreding wordt ontmoedigd, er mag wat aanspoelsel blijven liggen en afgelopen broedseizoen heeft er zelfs een bontbekplevier gebroed.

De plantengroei van het groene strand is nog weinig divers. Naast helm vonden we biestarwegras, zandhaver en zeeraket.

Het oude buitentalud van de dijk is interessanter. Tussen de betonsteen weten zich nog veel 'zilte' soorten te handhaven en hebben zich ook weer nieuwkomers gevestigd.

Het oude buitentalud raakt steeds verder overstoven. Voor een soort als zeekool is dit blijkbaar geen probleem. De forse planten staan er prima bij. Onderaan het talud is lamsoor te vinden, samen met gerande schijnspurrie en duinaveruit. Verder vonden we strandbiet en bolletjesraket. Ook deze hebben we hier al eerder aangetroffen.

duinaveruit

bloemen en vruchten van bolletjesraket

zeevenkel

lamsoor

zeekool

gerande schijnspurrie

Weer terug op de parkeerplaats bij de Putten besloten we om nog even op het naastgelegen veldje en bij het zilte plasje te kijken. Daar kwam de zulte in bloei. Verder stond er verrassend veel zeekraal. Hiertussen vonden we klein schorrenkruid, melkkruid en schorrenzoutgras.

Stadsexcursie Alkmaar

Plantenexcursies in het stedelijk gebied worden steeds spannender. Steeds meer soorten vinden in de stad een thuis. Het verbod op gebruik van gif op verhardingen heeft de stadsflora een zetje in de rug gegeven. Ook tijdens de excursie op 23 augustus wist de stadsnatuur ons weer te verrassen.

Tussen de stenen vonden we soorten als klein liefdegras, stijf straatliefdegras, Amerikaanse kruidkern en op een locatie zelfs een klein bloeiend plantje gipskruid. Langs oevers groeide zwanenbloem, gele plomp, en ruwe bies. Langs de rand van stukje nieuwbouw vonden we een soortenrijke stukje met o.a. basterdklaver.

Verder vonden we mooie tongvarens op een stenen brug. Op twee plekken kwamen we pluimgierst tegen en we troffen de Westerse karmozijnbes. Tenslotte was de straatwolfsmelk een leuke verrassing.

Amerikaanse kruidkers

straatwolfsmelk

pluimgierst

basterdklaver

Westerse karmozijnbes

ruwe bies

zwanenbloem

H8 Strand

Eikapsels winter 2021-2022

In de voorbije winter werden er weer veel eikapsels opgeraapt op de stranden van NoordHolland. Toch waren het er beduidend minder dan vorig jaar (zie tabel). Het aantal mensen dat via waarneming.nl melding maakt van de vondsten neemt nog steeds toe. Ook werden mij via Rien de Rooter een aantal vondsten doorgegeven. Opvallend was dat er in het najaar veel aanspoelde en dat met name de maand maart sterk achterbleef ten opzichte van vorige jaren. Na de stormen in februari was er wel een korte periode van toename van meldingen. Een van de meest opvallende zaken is de sterke afname van het aantal hondshaai eikapsels. Er spoelden van die soort dit jaar ook vrijwel geen bossen met meer dan 10 exemplaren aan. Het bezoekje aan de dijk bij Huisduinen van Luc en Lucette met onder meer 165 stekelrog, 31 gevlekte rog en 1 sterrog bleek de rijkste dag van het seizoen. Zelf vond ik op 14 januari op Texel tussen de vuurtoren en de sluffer een aantal eikapsels waaronder een van een kleinoogrog en een afwijkend exemplaar met zeer lange proximale horens. Die laatste werd, na enig internet overleg, als misvormt eikapsel van de stekelrog weggezet.

soort	Okt/Dec	Jan	Feb	Mrt	Totaal 2022	Totaal 2021
Stekelrog	796	1066	605	140	1942	5837
Gevlekte rog	131	139	99	14	383	366
Blonde rog	23	44	12	2	81	58
Golfrog	14	9	10	0	43	104
Kleinoogrog	1	1	0	0	2	4
Grootoogrog	2	0	0	0	2	1
Sterrog	0	0	1	0	1	2 (+34 mei)
Hondshaai	154	195	121	32	502	1922
Kathaai	1			1	2	1

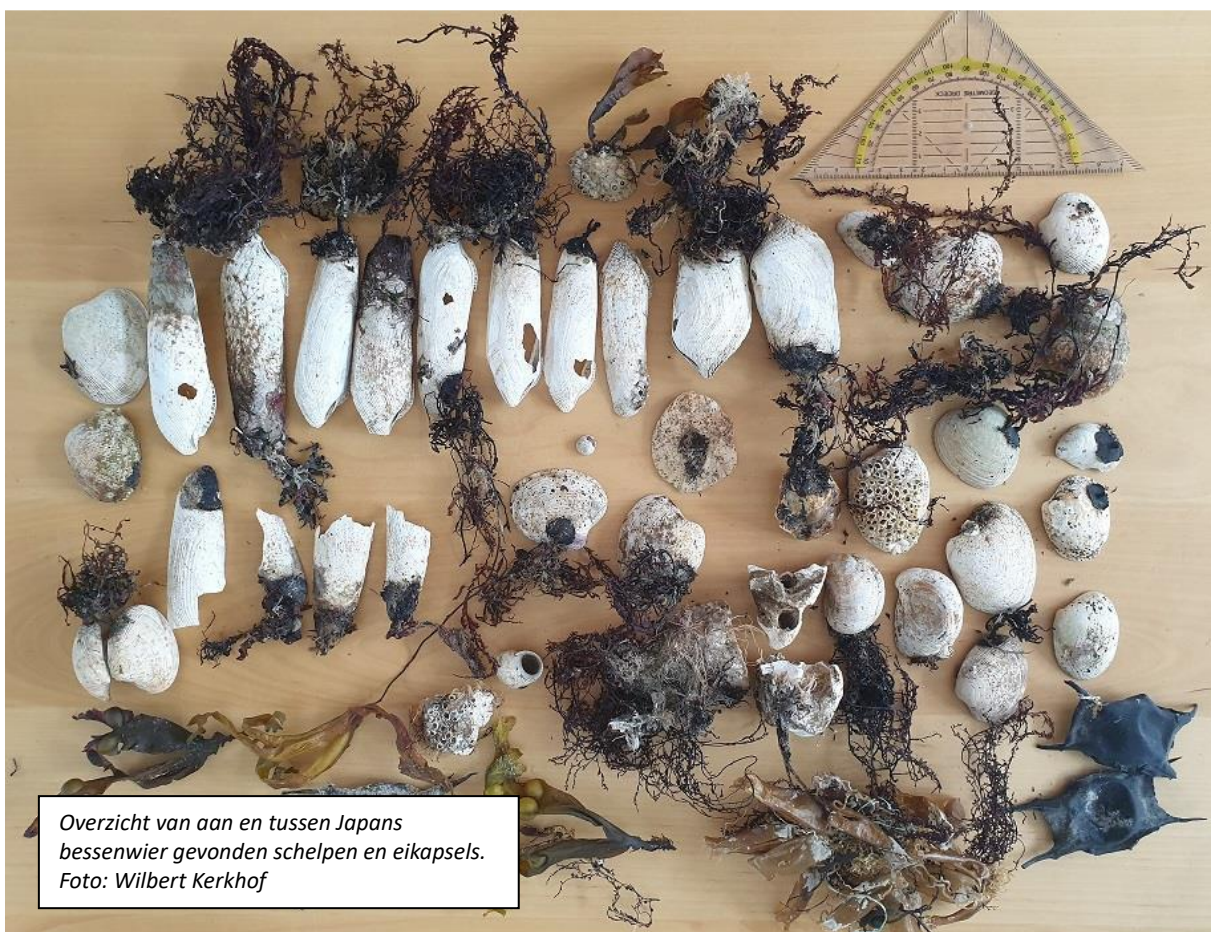
Eikapsels, seizoenverloop en vergelijking met het totaal van vorige winter.

Japans bessenwier met veel verrassingen.

Op 11 juli bezocht ik op een middag met oostenwind het strand bij Camperduin. De zoektocht naar gruis en gestrande insecten kreeg een andere richting toen er een lange strook aangespoeld Japans bessenwier, *Sargassum muticum*, op de hoogwaterlijn bleek te liggen. Nadat ik aan de voetjes van het wier enkele malen kettingen van muiltjes vond ging ik gericht op zoek naar andere schelpen. Tot mijn verrassing kwam ik daarbij zes kleppen en twee grote fragmenten van de Pholade, *Pholas dactylus*, tegen. Dit is een soort die slechts zelden als hele klep op het Nederlandse strand te vinden is. Ook de Filipijnse tapijtschelp bleek regelmatig aanwezig. Verdere opvallende aanhangsels dan wel meelifers bleken stukken krijtrots met boorgaten, een zeepissebed en een asgrauwe tolhoren. In de volgende drie dagen werd het totaal aan vondsten uitgebreid tot het onderstaande lijstje. Ook andere strandbezoekers wisten de pholades uit het wier te vissen.

Enkele dagen later, bij de KNNV-excursie naar Fort Harsens onder leiding van Robbert Jak, namen Rien de Ruiters en Frank Perk delen van het Japans bessenwier mee om de daaraan groeiende mosdiertjes en wieren te determineren. Dit leverde met name bij de wieren een mooie lijst met aangespoelde soorten op. 11, 12, 14 juli, Hondsbosche strand en Schoorlse strand. • Pholade, 10 kleppen, 6 fragmenten. • Muiltje, meer dan 200, vaak levende kettingen van 4 tot 7 exemplaren. • Filipijnse tapijtschelp, ongeveer 80, met doubletten, ook levende, meestal vast aan de voet van het bessenwier. • Ruwe boormossel, 2 kleppen, vast aan het wier. • Gewone oester, ongeveer 20 kleppen, vast aan het wier. • Japanse oester, 6 kleppen, vast aan het wier. • Ruwe alikruik, 2 x, in bossen bessenwier. • Gewone schaalhoren, 1x, vast aan het wier. • Asgrauwe tolhoren, 1x, in een bos bessenwier. • Blaaswier, vervlochten met het bessenwier. • Kleine zee-eik, vervlochten met het bessenwier. • Stekelrog, 3 eikapsels. • Hondshaai, een bos van 22 eikapsels. • Gewone zeepissebed, 1x, in een bos bessenwier. • Krijtrots met boorgaten, 6 stukken van 4 tot 10 cm.

Wilbert Kerkhof

Overzicht van aan en tussen Japans bessenwier gevonden schelpen en eikapsels.
Foto: Wilbert Kerkhof

H9 IJsvogels

De IJsvogelwerkgroep was oorspronkelijk een initiatief van KNNV, IVN en Vogelwerkgroep Alkmaar e.o.. Inmiddels zijn er ongeveer tien enthousiaste vrijwilligers met allerlei achtergronden bij betrokken. Inleiding Met een gemiddelde temperatuur van 5,8 °C tegen 3,9 °C normaal was de winter nog zachter dan 2021. Deze winter komt op de zesde plaats van zachte winters sinds 1901. Februari was met 107 tegen 56 mm normaal zeer nat en erg stormachtig. Mogelijk heeft dit ook invloed op de overlevingskansen. Werkzaamheden Diverse leden van de groep hebben zich weer ingezet. Zo ook in Heerhugowaard waar de plaatselijke vogelwerkgroep een ijsvogelwand maakte in de “Stad van de zon”. Resultaat Alkmaar: in de Oosterhout, de Rekerhout en bij Hortus Alkmaar waren in ieder geval territoria. Mogelijk zijn alleen die in de Hortus (minimaal 2x met succes gebroed en 1x mislukt) en de Rekerhout succesvol geweest.

Bergen: Er is waarschijnlijk twee keer gebroed bij de volkstuintjes aan de Nessen. Heiloo: In plan Oost was een territorium en er is gebroed. Heerhugowaard: helaas geen meldingen van territoria. Langedijk: ook hier is geen territorium te melden. Hiermee komt het aantal op zes territoria waarvan er in ieder geval drie met zekerheid jongen hebben grootgebracht. Het aantal geldige ijsvogelwaarnemingen in Noord-Holland tussen 20 maart en 15 mei 2022 was 425 t.o.v. 256 in 2021, met 35 meldingen in onze regio in 2022 t.o.v. 24 in 2021. Hiervan kwamen de meeste meldingen uit Heiloo oost, Bergen en van de Beverkoog (Hortus Alkmaar). Op de Vinkenbaan in Castricum bleken in 2022 maar liefst 14 IJsvogels te zijn geringd (mededeling L. Knijnsberg). In 2021 waren het er maar 3. Aan de hand van de resultaten kom ik tot deze voortschrijdende reeks.

Overzicht territoria/broedparen per gemeente vanaf 1999 tot en met 2019

Gemeente	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Alkmaar	1		1	1	1	1	1	2	5	3	1	2	1	2	3?	5	9	13	0	6	6	4	3
Heiloo		1	1	1	1	1	1	1	1			1				1	4	5	1	1	2	1	1
Bergen/Egmond							2	1	1	1	1	1	1	1?	1	5	6	5	0	1	4	2	2
Heerhugowaard						1	1	3	5	2	2	1			1?	4	3	2	0	1	2	0	0
Langedijk							2	2	2			2	1	1	2	4	3	4	1	1	3	0	0
Obdam									1	1	?					1	1	2	0			0	0
Totaal	1	1	2	3	3	4	8	10	17	7	5	7	3	4?	8?	22	29	34	2	10	17	7	6

Graag wil ik eenieder wederom hartelijk bedanken die geholpen heeft met het onderhouden en maken van wanden; doorgeven van waarnemingen; het monitoren en het insturen van foto's.

Rutger Polder

H10 Bioblitz De Groene Oase

Dit jaar 'adopteerde' onze KNNV-afdeling De Groene Oase. Dit is een voedselbos en fruitbomenweide, ten noorden van Koedijk. Het project is in 2017 gestart. Hoe heeft de biodiversiteit zich sinds die tijd ontwikkeld? De Stichting Groene Oase vroeg onze afdeling om aan de hand van een aantal inventarisaties een beeld te schetsen van de soortenrijkdom die is ontstaan.

De Groene Oase bevindt zich in het noordwestelijke puntje van Recreatieschap Geestmerambacht, op de kruising van de Kanaaldijk en de N504. Het stuk grond hier is eigenlijk een reservering voor de aanleg van een kruispunt en weg richting de kust, die er nooit is gekomen. In het verleden is er een populierenbos aangelegd dat een jaar of tien geleden is gekapt. Doordat het terrein wordt doorsneden door de N504 is er een noordelijk en een zuidelijk gedeelte. In het noordelijk deel wordt een voedselbos gerealiseerd en is een paddenpoel aangelegd. Het zuidelijk deel is intensiever in gebruik. Er zijn bomen aangeplant en er is een ecologische oeverzone aangelegd. Het terrein is vrij toegankelijk. De Groene Oase wordt beheerd door de gelijknamige stichting. Het initiatief komt voort uit het provinciale programma 'Groen Kapitaal'. Doel hiervan is groene projecten en initiatieven aanjagen en verbinden.

We hebben in 2022 drie excursies georganiseerd. In het vroege voorjaar was er een mossen- en korstmossenexcursie. In mei hebben we een insectenexcursie georganiseerd en in juli een plantenexcursie. Buiten deze excursies zijn er waarnemingen gedaan door KNNV-leden en overige bezoekers. Alle waarnemingen zijn doorgegeven aan Waarneming.nl. Op deze website is een zgn. Bioblitz-pagina aangemaakt, waarop alle vondsten zijn terug te zien. Deze laagdrempelige manier van onderzoek, die wordt uitgevoerd door geïnteresseerde vrijwilligers, wordt ook wel citizen science, of burgerwetenschap genoemd. In totaal zijn er in 2022 door 43 waarnemers 1.091 waarnemingen doorgegeven. Het aantal soorten dat is gezien bedraagt 496. Van een aantal soorten zijn dus meerdere waarnemingen ingevoerd. Over de uitkomsten van de jaarrondinventarisatie is een rapport opgesteld, waarin op alle soortgroepen wordt ingegaan.

Planten	122
Vliegen en muggen	69
Vogels	53
Mossen en korstmossen	43
Bijen, wespen en mieren	32
Paddenstoelen	31
Kevers	28
Wantsen, cicaden en plantenuizen	26
Nachtvlinders en micro's	24
Geleedpotigen (overig)	22
Dagvlinders	14
Libellen	10
Weekdieren	10
Insecten (overig)	4
Zoogdieren	3
Sprinkhanen en krekels	3
Reptielen en amfibieën	1

Flora

Er zijn meer dan honderdtwintig verschillende plantensoorten aangetroffen in de Groene Oase. Daarbij moet wel worden gezegd dat een aantal soorten waarschijnlijk een handje is geholpen om zich op het terrein te vestigen. Er is aangeplant en uitgezaaid. De kleiige, voedselrijke bodem zorgt voor een ruige begroeiing met veel braam, brandnetel en hoogopgaande grassen. In het voorjaar komen daartussen algemene soorten als speenkruid, fluitenkruid, gewone berenklauw en peen tot bloei. Op stukjes grond die bewerkt zijn, vind je akkerkruiden, zoals herik, echte kamille, raapzaad, akkerkool en kleine veldkers. Langs de oevers is de plantengroei het meest divers. Hier groeit onder andere grote egelskop, en moerasandoorn.

Op 25 februari heeft de Mossenwerkgroep de Groene Oase geïnventariseerd op mossen en korstmossen. Er zijn in totaal meer dan veertig verschillende soorten waargenomen. De kleiige ondergrond wordt weerspiegeld in de aangetroffen soorten. Zo werd er kleivedermos gevonden, evenals gewoon kleimos. Op de bodem groeide verder parapluutjesmos en algemeen voorkomende soorten als gewoon smaragdsteeltje, gewoon krulmos en gewoon purpersteeltje. Op een paar wat oudere bomen vonden we gewoon schijfjesmos, boomsterretje, bleek boomvorkje en gekroesde haarmuts. Verder vonden we knikkersterretje. Naast mossen is er ook naar korstmossen gekeken. Er werden soorten gevonden als groot dooiermos, kapjesvingermos en grauw rijpmos. Verder werden er verschillende schriftmossen aangetroffen, waaronder wit schriftmos, zwart schriftmos en rivierschriftmos.

Grote insectenrijkdom

Wat een schitterende vliegen en muggen zijn er te vinden in de Groene Oase. Wanneer de zon een beetje kracht krijgt, worden de zweefvliegen actief, waarvan er een twintigtal soorten is aangetroffen. De doodskopzweefvlieg is hiervan een van de grotere. Met een beetje fantasie is inderdaad de tekening van een doodskop op zijn rug te herkennen. Sommige soorten vliegen leven als larve binnenin een blad. Ze eten daar tussen de boven en onderkant van het blad een gang (ook wel mijn genoemd) uit, waarin ze als larve leven. Soms kun je aan de hand van de combinatie van de vorm van de mijn waar de larve in leeft en de betreffende plantensoort een vlieg op naam brengen. Zo vonden we op een klaverblad bijvoorbeeld de mijn van de larven van het vliegje *Agromyza nana*. Er zijn verschillende langpootmuggen gevonden in het gebied. Soorten met grappige namen als hoefijzertijger, spoilertijger en zigzagtijger hebben een fraaie tekening op vleugels en lichaam.

Hoefijzertijger - *Nephrotoma appendiculata*

Er zijn maar liefst tweeëndertig verschillende soorten bijen en wespen op naam gebracht. Zo komt bijvoorbeeld de bijenwolf voor op het terrein. De vrouwtjes van deze soort hebben het, zoals de naam suggereert, voorzien op bijen. De bijen worden gevangen en verlamd. Vervolgens worden ze in een ondergrondse kamer gelegd, waar de larven, wanneer deze zijn uitgekomen, de nog steeds levende bijen opeuzelen. Onverwachte gruwelen dus in De Groene Oase. Van sommige wespensoorten werden alleen de 'gallen' gevonden, waarin zich de larven ontwikkelen. Aan de hand hiervan zijn bijvoorbeeld de eikenstuitergalwesp, de gladde rozenerwtengalwesp en de satijnen knoepjesgalwesp ontdekt. Prachtige namen overigens. Ook mooi is de schitterend gekleurde goudwesp *Chrysis angustula*, waarvoor nog geen Nederlandse naam voorhanden is.

Rode halsbandwants - *Deraeocoris ruber*

Een andere soortgroep met veel prachtige soorten betreft de wantsen. bijvoorbeeld de aardappelprachtblindwants, de rode halsbandwants, of de blauwe schildwants. Ook veel cicaden mogen er overigens zijn. Neem bijvoorbeeld de bloedcicade. In totaal zijn er meer dan vijftientig verschillende soorten wantsen en cicaden gevonden. Een leuke vondst voor ons was de kleefkruidgraafwants. Voor de meeste deelnemers aan de excursie was het de eerste keer dat ze een kleefkruidgraafwants zagen. Het diertje liet zich netjes op de foto zetten.

Er zijn verschillende hooiwagens gevonden. Naast de gewone hooiwagen werden de bonte hooiwagen en de voorjaars-hooiwagen waargenomen. Tijdens de insectenexcursie waren we getuige van een schorsmarpissa die een vlieg aan het verorberen was. Marpissa's zijn spinnen die hun prooi besluipen en bespringen. Ze maken dus geen web. Van de soorten die wel een web maken vonden we onder andere de kraamwebspin, de rietkruisspin en de platte wielwebspin. De weideschorpioenvlieg ziet er prachtig uit. Ondanks zijn naam is hij niet gevaarlijk.

Conclusie

Een heel jaar planten en dieren waarnemen op De Groene Oase heeft geleid tot een aardige impressie van de flora en fauna op het terrein. Uit de inventarisatie blijkt dat de biodiversiteit zich leuk aan het ontwikkelen is. De ruige begroeiing maakt dat het terrein vooral voor insecten een eldorado is. Dieren vinden er voedsel en schuilgelegenheid. Zo is er veel braam te vinden op het terrein. Op braamstruiken komen flink wat verschillende soorten voor. Verder zorgt de afwisseling van grasruigtes, riet, struweel en opgaande bomen, voor een afwisseling van biotopen, met bijbehorende planten en dieren. Door over een jaar of vijf opnieuw een inventarisatie uit te voeren, kan de ontwikkeling van de biodiversiteit worden gevolgd. Veel jonge aanplant is dan wat groter, wat mogelijk nieuwe soorten aantrekt. De Groene Oase ontwikkelt zich, zowel voor mensen als voor de natuur, tot een groene rustplek, met een rijke biodiversiteit.

Pieter Korstanje